

УДК

ДІАЛОГОВА ВЗАЄМОДІЯ ВЛАДИ З ТРЕТІМ СЕКТОРОМ В УКРАЇНІ

Примоленна Л. М., магістр державного управління, головний державний податковий інспектор ДПІ у Дніпровському районі м. Києва

Примоленна Л. М. Діалогова взаємодія влади з третім сектором в Україні.

Розглядаючи можливість реалізації діалогу між представниками органів державної влади та організаціями третього сектору в багатьох країнах, як і в Україні в тому числі, можна визначити організаційні та змістовні сторони механізму діалогової взаємодії названих суб'єктів. Визначено, що технології, які використовуються сторонами в соціальному діалозі, досить різноманітні. Деякі у практиці використовуються організаціями третього сектору, а інші є характерними для органів державної влади. Частіше для діалогової взаємодії соціуму застосовуються соціальні технології представників громадськості, які мають три вектори. Розглядаючи сучасний стан взаємодії в Україні органів державної влади та громадськості, встановлено, що сталому розвитку взаємодії організацій третього сектору з органами влади сприяють удосконалення загальнодержавного законодавства та відповідної нормативно-правової бази місцевого та регіонального значення, обмін актуальною інформацією, спільна участь органів влади та громадських організацій в соціально важливих заходах та акціях в основу яких покладено принципи соціального партнерства, розробка і реалізація спільних партнерських соціальних проектів, створення відповідних економічних програм, в даному плані саме соціальні проблеми внаслідок повільного розвитку економіки будуть загострюватись найбільше, оскільки економіка без швидкого зростання не здатна забезпечити зростаючі потреби соціальної сфери.

Примоленная Л. Н. Диалоговое взаимодействие власти с третьим сектором в Украине.

Рассматривая возможности реализации диалога между представителями органов государственной власти и организациями третьего сектора во многих странах, как и в Украине в том числе, можно определить организационные и содержательные стороны механизма диалогового взаимодействия названных субъектов. Определенно, что технологии, которые используются сторонами в социальном диалоге, достаточно разнообразны. Некоторые в практике используются организациями третьего сектора, а другие являются характерными для органов государственной власти. Чаще для диалогового взаимодействия социума применяются социальные технологии представителей общественности, которые имеют три вектора. Рассматривая современное состояние взаимодействия в Украине органов государственной власти и общественности, установлено, что устойчивому развитию взаимодействия организаций третьего сектора с органами власти способствуют усовершенствование общегосударственного законодательства и соответствующей нормативно-правовой базы местного и регионального значения, обмен актуальной информацией, общее участие органов власти и общественных организаций в социально важных мероприятиях и акциях в основу которых положены принципы социального партнерства, разработка и реализация общих партнерских социальных проектов, создание соответствующих экономических программ, в данном плане именно социальные проблемы в результате медленного развития экономики будут заостряться больше всего, поскольку экономика без быстрого роста не способна обеспечить растущие потребности социальной сферы.

Prymolenna L. Dialog interactive interaction of power with the third sector in Ukraine.

In considering the feasibility of dialogue between public authorities and third sector organizations in many countries, as in Ukraine, including, it is possible to determine the institutional and substantive aspects of the mechanism of interaction of the dialog named entities. Certainly the technology that is used in social dialogue, are quite varied. Some of the practices used by organizations in the third sector, while others are specific to the state authorities. More often for the dialog interaction of society apply social technologies of the public who have three vectors. Considering the current state of interaction in the Ukraine government bodies and the public, it is found that the interaction between sustainable development of third sector organizations to contribute to the improvement of government of national legislation and appropriate legal and regulatory framework of local and regional importance, the exchange of relevant information, the general part of the authorities and public organizations in important social events and activities which are based on the principles of social partnership, the development and implementation of joint projects of social partnership, the creation of appropriate economic programs in the plan is the social problems as a result of the slow development of the economy will be sharpened more likely, because the economy without rapid growth can not meet the growing needs of the social sector.

Постановка проблеми. Актуальною проблемою сучасної політичної науки є вивчення на основі структурно-функціонального аналізу теорії та практики діалогової інтеракції держави і організацій третього сектору, істотно розширюючих кордони, що нині склалися, їх взаємовідносин в ході здійснення зворотного зв'язку і двосторонньої соціально-політичної комунікації влади та соціуму сучасної України. Система влади

в Україні залишається поки ще досить закритою для громадян, а значення громадських організацій, асоціацій та груп громадян, зокрема тих, що об'єднують представників різних об'єктів соціальної політики у суспільно-політичному житті України досить суперечливе. Та саме роль організацій третього сектору, як визнають фахівці, необхідна і важлива у формуванні сучасного громадянського суспільства в Україні, у становленні демократії, захисті прав і свобод громадян. Громадські організації, як структурний елемент громадянського суспільства, тісно пов'язані і взаємообумовлені з політичною системою суспільства. Адже політична система відображає інтереси різних суспільних верств, які безпосередньо, або через громадські, недержавні організації (НДО) взаємодіють із державою.

В даний час характер взаємодії держави і НДО організацій свідчить про невідповідність цілей і ціннісних орієнтирів між державою і громадським суспільством, загострює проблему встановлення ефективних способів і каналів комунікації при побудові механізмів інституційного діалогу. Це пов'язано з тим, що інституціональні трансформації держави і громадянського суспільства в цілому досі здійснюються в умовах відсутності системного і перспективного бачення цього комунікативного процесу. Крім того, реальний рівень розвитку держави і громадянського суспільства обумовлює різке зростання та поглиблення інституційних протиріч і базових цінностей демократичного суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розгляд соціально-економічних та психологічних джерел діалогової взаємодії в залежності від державних форм правління представлений в роботах Р. Левенталя, В. Райха Е. Фрома, Ф. Боркенау, Дж. Талмона, А.Інкелеса, Р. Хантингтона, К. Джовіта, Р.Даля та ін. Але поки що недостатньо опрацьований саме діалогічний аспект з урахуванням відповідності демократичної моделі державного управління параметрам діалогу. У той же час у новітніх розробках з державного управління (К. Худ, Л. Лінн, С. Хайнріх, С. Хілл, В. Лоуденс, К. Склчер та ін.) зазначається необхідність пошуку нових форм і засобів упровадження діалогічної взаємодії влади з громадськістю [2; 3; 8; 11; 13]. Такі вчені, як Л. Аверкієва, О.Ахієзер, М. Бахтін, М. Бубер, В. Давиденко, Ф. Кирилюк, О. Лазор, А.Маршалл, В. Мартиненко, Л. Пашко, А. Пігалев, у своїх працях розглядають питання посилення соціальної взаємодії та соціального партнерства суб'єктів управління. Роль і місце соціального діалогу у взаємодії органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства досліджують Н. Балабанова, М. Баглай, Т. Бородіна, П. Ворона, О.Горбунова-Рубан, Н. Гриценко, Н.Діденко, С. Дубенко, В. Кампо, В. Кравченко, О Крутій, В. Кудашов, Н. Нечитайло, Н. Нижник, О. Петроє, В. Пилипенко, О Радченко, В. Руденко, А. Силенко, О. Скрипнюк, М. Талан, Г. Щедрова та ін.

Метою статті є дослідження організаційно-правових механізмів діалогової взаємодії органів влади та третього сектору в ситуації відмінностей позицій сторін.

Викладення основного матеріалу дослідження. Основна роль у здійсненні публічної та соціальної політик належить громадським організаціям, ефективність роботи яких вимірюється рівнем успішності презентації інтересів соціальних груп в процесі ухвалення політичних рішень та вмінням вступати у взаємодію з владою при виробленні та реалізації державної політики. Особливого значення набуває потреба консолідації усього третього сектору та вироблення спільної стратегії діалогу з владою [10, с. 27]. Аналіз наукових джерел дає підстави відзначити досить високий рівень зацікавленості, що виявляють науковці та практики до проблем функціонування громадських організацій у різних сферах життєдіяльності суспільства, їх ролі у здійсненні соціальних змін. Проте недостатньо системних, цілісних праць, у яких би досліджувалися громадські організації як суб'єкти соціальної політики в Україні. Однією з причин цього є політизованість громадянського життя. Звідси – недооцінка ролі громадських організацій як перспективних повноцінних партнерів влади і комерційного сектору у розв'язанні соціальних проблем.

Взаємодію влади і громадськості, що є різновидом соціальної взаємодії, можна розглядати як діалогічну за своєю природою, оскільки як раз поняття «діалогічна взаємодія» найбільш точно відображує сутність процесу реалізації спільних дій суб'єктів. Теоретичний аналіз взаємодії влади і громадськості, надає нам можливість визначити взаємодію, як інтеракцію, що супроводжується комунікативними і перцептивними процесами, які в діалогічному її варіанті обумовлюються присутністю автономних суб'єктів, що мають відносно рівні ресурси, психологічну готовність та культуру ведення діалогу [2].

Розглядаючи можливості реалізації діалогу між представниками органів державної влади та організаціями третього сектору в багатьох країнах, як і в Україні в тому числі, можна визначити організаційні та змістовні сторони механізму діалогової взаємодії названих суб'єктів. Характеризуючи їх, хочу відмітити, що організаційні сторони цього механізму складають його форми, а змістовними сторонами його є соціально- психологічні технології. Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР формами практичного діалогу влади та громадськості, є місцевий референдум (ст. 7), загальні збори громадян (ст. 8), місцеві ініціативи (ст. 9) та громадські слухання (ст. 13) [7]. Технології, які використовуються сторонами в соціальному діалозі, досить різноманітні. Деякі у практиці використовуються організаціями третього сектору, а інші є характерними для органів державної влади. Частіше для діалогової взаємодії соціуму застосовуються *соціальні технології представників громадськості*, які мають три вектори:

Перш за все – допомога у визначенні найбільш актуальних проблем (узгодження шляхів подолання проблеми, визначення пріоритетності завдань). Другий вектор – це політичне конструювання шляхів розв'язання проблеми (вибір найбільш правильного шляху з усіх можливих). Третій – це імплементація теорії в практику (безпосереднє вирішення проблеми) (к.психол.н., доц., докторант кафедри державної

кадрової політики ХарПІ НАДУ при Президентові України О.М.Крутії). Громадські організації, що виражають волю певних соціальних груп, які прагнуть домогтися або утримати державну владу, впливають на політику держави відповідно до програми і статуту своєї діяльності, визначають чотири можливі шляхи впливу на державну політику, а саме: безпосередня взаємодія, консультативні дії, переговорні процеси з владними структурами та наглядовий контроль. Перший безпосередньо впливає на розв'язання актуальних проблемних питань, які не можуть бути вирішені державою. Цей параметр дає короткостроковий ефект, якщо не комбінується одночасно з впливом на зміну політики держави щодо вирішення питання. Консультативний вплив стосується спрямування державної політики в правильне русло. Громадські організації шукають шляхи врахування інтересів та проблем недостатньо репрезентованих груп через переговори з владними структурами. Інноваційний підхід виявляє себе в розробці та демонстрації нових шляхів вирішення проблем. Наглядний контроль за правильним виконанням державної політики є окремою формою впливу. Даний вплив реалізується різними соціальними технологіями [2].

- **адвокасі** (це діяльність громадських організацій, метою яких є зміни в політиці шляхом розділення влади та представлення інтересів громадськості в результаті дії на ключових осіб політики в державних структурах. Адвокасі має практичні результати тільки тоді, коли реалізується на практиці [6].

- **лобіювання** (ця технологія стає діалогічною лише в тому випадку, якщо лобіюючі групи вступають у колізію з іншими громадськими організаціями чи мають власну фракцію у Верховній Раді України);

- **створення коаліцій** (є процесом спільної діяльності груп людей громадських організацій, спілок підприємців тощо) для дослідження різних шляхів вирішення проблем своєї громади) [5];

- **масові акції** (до цього напрямку належать мітинги, пікети, демонстрації та інші види діяльності, що мають на меті заявити про завдання громадського руху, привернути увагу населення до конкретних проблем та сформуванню громадську думку на свою користь);

- **громадянська просвіта** (щоб висловити свою думку та взяти участь у процесі прийняття державних рішень, громадянам потрібно достатнього рівня освіченості та поінформованості щодо питання, якого стосується те чи інше рішення);

- **взаємодія із засобами масової інформації і створення спеціально орієнтованої преси** (розглядається як найважливіша технологія впливу на громадськість та звернення до опонентів у процесі діалогічної взаємодії);

- **вплив на певні соціальні групи** (побудована на можливості врахування ціннісних орієнтацій та специфіки певних соціальних

груп, які відображаються на характері роботи недержавних організацій);

- **проведення неправових акцій** (застосовуються в тих випадках, коли використані всі толерантні засоби організації взаємодії влади та громадськості).

Структурні підрозділи в різних відомствах виконавчої влади як за кордоном, так і в Україні у своїй діяльності, спрямованій на соціум, також застосовують різноманітні стратегії, спираючись на *соціальні технології представників органів державної влади*. Для налагодження діалогу органи державної влади мають певні форми та методи роботи, а саме:

- **соціологічний аналіз суспільного сприйняття проблем** (або соціальний моніторинг, є корисним інструментом для оцінки процесів та державної політики). Необхідність підходу до постійного моніторингу громадянського суспільства як до основної технології соціального прогнозування, оскільки саме такий підхід дозволить не лише мати його реальну «картину світу», а й діагностувати відповідні пріоритети та тенденції, властиві йому на кожному етапі соціального розвитку [8]. Є один недолік цього методу – він вимагає багато часу та потребує залучення експертів, що визначає його високу собівартість. Отже, соціальний моніторинг – це технологія, яка активно використовується не тільки владою а й недержавними організаціями, підприємствами або окремими громадянами. Двосторонній аналіз ситуації робить соціальний діалог ефективним і результативним, успішність цієї технології залежить від її мети, замовника, типу урядового рішення та дотримання необхідних передумов її проведення.

- **формування позитивного іміджу організації** (однин із факторів зниження соціальної напруги в суспільстві, діяльності виконавчої влади у форматі відкритості, прозорості та можливості участі організацій третього сектору у прийнятті рішень); таке регулювання відносин з іншими організаціями, групами, громадськістю в основному спрямоване на формування позитивного іміджу і як результат – досягнення взаємної довіри. Діалогова система зв'язків влади із громадськими організаціями, асоціаціями та групами громадян, в основі якої є принципи: довіри, партнерства, збалансування та погодження інтересів, взаєморозуміння у стосунках, конструктивного громадянського контролю та критики, присутність з боку держави ефективного зворотного зв'язку з інституціями громадянського суспільства обумовлює результативність діяльності органів виконавчої влади. Функціонування діалогової структури у демократичному просторі має свої особливості, а саме важливого значення набувають питання взаємодії, рейтинг довіри до влади, її авторитет і позитивний імідж.

- **«ретранслятори»** (соціальні групи, які користуються найбільшою довірою населення (вчителі, науковці, лікарі та інші); для досягнення мети соціального діалогу, а саме, із людей, що мають довіру підготовлена група, в якій кожен може дати відповідь на будь-яке проблемне питання. У цьому випадку

відповідь буде носити позитивний характер по відношенню до даної проблеми. За оцінкою експертів використання даної технології дешевше і ефективніше безпосередньої роботи з усім населенням України;

- **створення суспільних організацій для взаємодії з певними соціальними групами** (організації створюються для своєї спільноти «з метою» розвитку професійних контактів та обміну думками з подальшою експансією діяльності у більш широку соціальну сферу. Зусилля даних організацій направляються на формування позитивного іміджу актуального питання, тому для обміну досвідом у даній сфері проводяться спеціальні конференції та семінари;

- **використання засобів масової інформації** (коли організація зацікавлена в збільшенні своєї популярності, якщо в її плани входить розширення ділових контактів, залучення нових партнерів, якщо їй необхідно охопити одностороннє велике коло «громадськості»); роль цих засобів зростає у критичні або етапні періоди розвитку суспільства, коли воно особливо потребує точних оцінок і характеристик ситуації або лідерів, [5] саме «четвертою владою», підкреслюючи цим свою роль, неупередженість, значущість і впливовість. Соціум, в сучасних умовах, бажає бути інформованим, але стикається на недостатню відкритість влади. За результатами моніторингу [9], журналісти запрошуються здебільшого на прес-конференції, протокольні заходи (прийоми, нагородження, урочистості тощо). У той же час влада відмовляється від практики запрошення журналістів на галузеві та селекторні наради, що існувала раніше. Представники засобів масової інформації вважають, що такий стан напіввідкритості виконавчої влади пов'язаний з багатьма факторами, такими як підвладність ЗМІ, авторитарними тенденціями у взаємодії влади та ЗМІ, особистісними якостями самих представників влади та відсутністю потужних журналістських організацій [2]. Проблеми доступу до інформації не стають предметом публічного обговорення, з чого витікає, що це влаштує і владу і ЗМІ;

- **безпосередня дискусія з опонентами** (органи державної влади частіше ведуть діалог з опонентами через НДО, взаємодіючи з громадськістю, нейтралізуючи вплив на неї своїх опонентів, паралельно проводячи інформаційно-роз'яснювальну та пропагандистську і агітаційну роботу спрямовану на людей, котрі ще не визначились у своїх думках та висновках, підвищуючи престиж своєї діяльності. Практична реалізація даної технології в соціальному діалозі здійснюється під час громадських слухань, консультацій, семінарів, форумів, «круглих столів», у громадських приймальнях, на зборах, у дискусіях інтерв'ю, «гарячих лініях». Також в Україні владою застосовуються консультації з громадськістю у формі публічного громадянського обговорення.

Для ефективного застосування даної технології, крім використання методології та процедури її проведення необхідно врахувати й психологічну технологію проведення полеміки, яка має назву «метод виваженого діалогу» [4]. Метою цього методу є співробітництво, розуміння проблеми і порозуміння. За допомогою цього методу цільові групи, які беруть участь у дискусії знаходять продуктивні сумісні стратегії їх вирішення.

Вивчаючи праці науковців та аналізуючи процес партнерства органів влади та недержавних організацій в практиці, як реальний шлях до відкритого суспільства, можна зробити висновок, що сьогодні в Україні спостерігається низька зацікавленість діяльністю громадських організацій з боку органів державної влади, застосування соціальних технологій, які можуть використовуватися владою для налагодження діалогу з громадськістю, координації їх діяльності в Україні ще недостатнє. Така ситуація, пояснюється, насамперед, неготовністю влади до відкритості та прозорості. Формально діяльність виконавчої влади та органів місцевого самоврядування відкрита, самі органи також готові до співробітництва з громадськістю, але лише з певного кола питань, які не стосуються виділення землі, грошових і бізнесових схем. [9]. Влада налаштована скоріше не на результат, а на процес. Разом із тим громадські організації, на відміну від органів державної влади, демонструють більшу готовність до партнерства.

Наявність налагоджених, ефективно діючих каналів комунікації між органами влади та третім сектором виступає важливим чинником адекватності та послідовності державної політики, її підконтрольності суспільству, відповідності стратегічним національним інтересам.

Висновок. Розглядаючи сучасний стан взаємодії в Україні органів державної влади та громадськості, встановлено, що сталому розвитку взаємодії організацій третього сектору з органами влади сприяють удосконалення загальнодержавного законодавства та відповідної нормативно-правової бази місцевого та регіонального значення, обмін актуальною інформацією, спільна участь органів влади та громадських організацій в соціально важливих заходах та акціях в основу яких покладено принципи соціального партнерства, розробка і реалізація спільних партнерських соціальних проектів, створення відповідних економічних програм, в даному плані саме соціальні проблеми внаслідок повільного розвитку економіки будуть загострюватись найбільше, оскільки економіка без швидкого зростання не здатна забезпечити зростаючі потреби соціальної сфери.

Список використаної літератури:

1. Балабанова Н.В., Жуков В.І., Пилипенко В.Є. Соціальний діалог. Соціальне партнерство. Соціальна держава / Академія праці та соціальних відносин. – К., 2002. – 189 с. 10. Парсонс Г. Система современных обществ / Г. Парсонс. – М., 1997.
2. Крутій О.М. Діалогова взаємодія органів державної влади та громадськості : [монографія]. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2008. – 236 с.

3. Карась А. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і неокласичних інтеракціях : монографія / А. Карась. – Київ ; Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 520 с.
4. Петровская Л. А. Теоретические и методологические проблемы социально-психологического тренинга. – М., 1982, – 168 с.
5. Посібник з участі громадськості. Проект «Голос громадськості» / Міжнародний центр перспективних досліджень ; за ред. Дж. Г. Холдарта, О. Захаренко ; відп. за вип. А. Аткинець; пер. з англ. Т. Дігтяр та І. Піонтівська. – К. : Дизайн-студія «iMedia», 2002. – 149 с.
6. Практика социальной работы / под. ред. К. Ханвея, Т. Филпота. – К. : Ін-т громад. сусп-ва, 2000. – 73 с.
7. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 трав. 1997 р. // Відом. Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – С. 32.
8. Работяжев Н. В. Феномен тоталитаризма: политическая теория и исторические метаморфозы / Н. В. Работяжев, Э. Г. Соловьев ; Ин-т мировой экономики и междунар. отношений РАН. – М. : Наука, 2005. – 327 с.
9. Регіональна влада очима громадськості. Моніторинг соціально- економічної та політичної ситуації в Харківській області (березень 2006 – березень 2007) / О. М. Мірошник, О. В. Радченко. – Х. : Райдер, 2007. – 88 с.
10. Никитин В. А. Проблемы становления публичной политики в Украине // Публичная политика – 2005. Сб. статей / Под ред. М. Б. Горного и А. Ю. Сунгурова. – СПб.: Норма, 2006. – С. 27 – 34.
11. Хабермас Ю. Моральное сознание и коммуникативное действие / Ю. Хабермас.– СПб., 2000.
12. Человеческий фактор в управлении / Под ред. Н. А. Абрамовой, К. С. Гинсберга, Д. А. Новикова. – М.: КомКнига, 2006. – 496 с.

Ключові слова: діалогова взаємодія, механізм державного управління, організаційно-правовий механізм, діалогова взаємодія органів влади та третього сектору.

Ключевые слова: диалоговая взаимодействие, механизм государственного управления, организационно-правовой механизм, диалоговая взаимодействие органов власти и третьего сектора.

Keywords: dialog interactive, public administration`s mechanisms, constitutional mechanism of dialog interaction between Government and the public.

УДК 621.001.76

КРИТЕРИИ ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ РЕСУРСОБЕРЕГАЮЩИХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ МАШИНОСТРОЕНИЯ

Набатова Ю. О., ст. преподаватель, Запорожский национальный технический университет

Набатова Ю. О. Критерії оцінки ефективності використання ресурсозберігаючих технологій на підприємствах машинобудування.

Досліджено загальні вимоги, які визначені із досвіду розвинених країн в сфері забезпечення зростання ресурсоефективності процесів виробництва і споживання і незалежно від конкретної структури ринку повинна відповідати принципам їх формування і розвитку ресурсозбереження на підприємствах машинобудування в сучасних умовах господарювання. Визначено критерії доцільності використання ресурсозберігаючих технологій на підприємствах машинобудування. Встановлено, що ефективність ресурсозберігаючих технологій на підприємствах машинобудування визначається технологічною інтенсивністю процесу, можливістю управляти ним і адаптивно- організаційним рівнем. При цьому, рівень технологічної інтенсивності процесів характеризується ступенем використання матеріальних, енергетичних і часових параметрів технологічного процесу: швидкістю обробки, нормою витрат матеріалів, енергії; підвищенням якості продукції; ступенем використання обладнання, виробничих потужностей. Охарактеризовано ресурсозберігаючі технології, класифікацію яких покладено в основу системного підходу оцінки ефективності їх використання на підприємствах машинобудування. Узагальнення класифікаційних ознак дозволило розробити класифікацію ресурсозберігаючих технологій на підприємствах машинобудування. Метою класифікації технологій і обґрунтування вибору класифікаційних ознак є систематизація і уніфікація введення ресурсозберігаючих заходів на підприємствах машинобудування. Класифікація ресурсозберігаючих технологій заснована на підході, який погоджує головну мету ресурсозбереження в галузі з погодженням цілей діяльності окремих підприємств машинобудування. Така класифікація відображає як особливості діяльності окремих структурних підрозділів підприємств машинобудування, так і забезпечує комплексну оцінку ефективності використання ресурсозберігаючих технологій на підприємствах машинобудування